

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România

Str. Matei Voievod nr. 18, sector 2, București

Telefon: +40 21 252 7556 / +40 21 252 7557

Fax: +40 21 252 4860

Web: www.crimelecomunismului.ro / www.iiccr.ro

E-mail: office@iiccr.ro

Misterul unei execuții sumare a Securității din 1950, dezlegat de Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România • „Eroul necunoscut”, așa cum era știut Iosif Orșa în zonă, a fost exhumat de IICCR • Proba incontestabilă a execuției: un glonț de calibrul 7,62 mm găsit între rămășițele pământeste

În primăvara acestui an, Olivian Seleşan din Deva a sesizat Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România cu privire la o execuție care s-ar fi produs în 1950, în Glodghilești, comuna Burjuc (județul Hunedoara). Locul execuției, pe dealul din spatele fostei locuințe a victimei, era cunoscut de săteni. La rândul său, Oliviu Seleşan fusese informat despre acest caz de un locuitor al Glodghileștiului – Emil Șandru – care nu mai este astăzi în viață.

Din informațiile preliminare a rezultat că Iosif Orșa a fost executat sâmbătă, 11 februarie 1950, în spatele casei, cu focuri de armă trase de doi ofițeri de Securitate îmbrăcați civil. Iosif Orșa urma ca duminică (12 februarie) să cunune o pereche de tineri din sat. De asemenea, în actele de stare civilă din 1950 Iosif Orșa nu figura printre cei decedați.

Pentru continuarea cercetărilor în acest caz, în perioada 2-4 iulie 2007, s-a deplasat la fața locului o echipă din partea IICCR. La acțiune au participat Andrei Muraru (șeful Biroului Cercetare în Arhive), Cosmin Budeancă (șeful Biroului Muzeu-Memorie), Mihail Bumbuş (expert, Direcția Generală Investigații) și arheologii Gheorghe Petrov (expert, Serviciul Investigații Speciale), Horațiu Groza și Paul Scrobotă. De asemenea, de la Parchetul Militar Timișoara au participat prim-procurorul Radu Ilina, procurorul delegat Cătălin Pițu și medici legiști din municipiul Deva.

În cele trei zile de investigații, experții IICCR au luat mărturii de la localnici și au desfășurat o campanie arheologică în acest caz. Mai mulți martori au povestit experților IICCR împrejurările în care Orșa a fost executat. Astfel, în 11 februarie 1950 câteva mașini ale Trupelor de Securitate au descins în sat căutându-l pe acesta. Doi securiști îmbrăcați civili au intrat în acea zi de iarnă în curtea casei familiei Orșa. Aflându-se în gospodărie, acesta a refuzat să stea de vorbă cu securiștii și a încercat să scape fugind pe dealul din spatele casei. În acel moment, securiștii au deschis focul împușcându-l în zona abdomenului.

Un alt martor, copil la vremea execuției, a povestit cum securiștii l-au căutat pe Iosif Orșa acasă. Acesta era în grajd și a refuzat să stea de vorbă cu cei doi, fugind pe dealul din spatele casei. Orșa s-ar fi împiedicat la urcarea dealului, iar securiștii l-au somat și apoi au tras. Potrivit aceleiași mărturii, cel care a fost executat ar mai fi fost reținut de autorități.

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România

Str. Matei Voievod nr. 18, sector 2, București

Telefon: +40 21 252 7556 / +40 21 252 7557

Fax: +40 21 252 4860

Web: www.crimelecomunismului.ro / www.iiccr.ro

E-mail: office@iiccr.ro

Un alt localnic a relatat că Iosif Orșa a fost împușcat în spate glonțul ajungând în stomac și provocând o rană puternică. Potrivit aceluiași sătean, familiei i-a fost interzis să-l înmormânteze zile întregi pe cel decedat.

Despre motivul execuției, informațiile sunt contradictorii. Cert este că Iosif Orșa era unul dintre oamenii înstăriți ai satului, fiind chiar proprietarul unei mori. Unii vorbesc despre apartenența acestuia la Mișcarea Legionară, alții despre legăturile cu partizanii din zonă. În regiunea de la poalele Munților Metaliferi există date că ar fi acționat un grup de partizani conduși de maiorul Duma. În plus, există date că Orșa ar fi avut legături cu preotul Ioan Lupșa din localitatea Runcșor executat de Securitate la Sibiu.

Marti, 3 iulie, după mai bine de nouă ore de săpături, specialiștii Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România au scos la iveală rămășițele săteanului împușcat în 11 februarie 1950 de către Securitate. Săpătura s-a realizat la adâncimea de aproximativ 1,80 m, iar în urma cercetărilor arheologice au fost descoperite mai multe fragmente osoase din craniu și membre. De asemenea, pentru prima dată de la debutul investigațiilor de acest fel ale IICCR, a fost descoperit glonțul cu care victima a fost împușcată. Este vorba despre un glonț de calibrul 7,62 mm găsit în zona abdominală. Conform legiștilor, zona corpului în care a pătruns glonțul nu este una mortală. Din datele preliminare reiese că Iosif Orșa putea fi salvat. Mai mult, sătenii vorbesc despre refuzul autorităților de a permite familiei să acorde ajutor victimei, împiedicându-i să se apropie de acesta timp de mai multe zile. Orșa a fost îngropat fără slujbă religioasă, dar nu în cimitirul satului, ci într-o poiană din apropierea casei. Sătenii au fost împiedicați să participe la înhumarea sa, iar cei care au participat la priveghi au făcut-o în taină. Toate obiectele găsite (o coasă, fragmente din sicriu, fragmente osoase, bucăți din brăul de piele, bocancii), mai puțin glonțul, au fost îngropate din nou. La final, preotul satului a ținut o slujbă religioasă în amintirea celui pe care sătenii îi numeau „eroul necunoscut”.

În urma documentării la Primăria Burjuc, cercetătorii IICCR au descoperit că Iosif Orșa s-a născut la 16 martie 1901. De asemenea, investigatorii au constatat că abia la 7 ani de la deces, acesta a fost înregistrat în scripte de autorități prin sentința civilă nr. 713/1956 a Tribunalului Popular din comuna Ilia, județul Hunedoara. Unul dintre cei doi autori ai crimei, un anume Șindrea, a lucrat în anii '60-'70 la primăria Zam din aceeași regiune.

În cel mai scurt timp, IICCR va întocmi raportul de săpătură arheologică care va fi făcut public. Cercetările vor continua în acest caz, urmând a fi studiate documente de la Arhivele Naționale și de la CNSAS. De asemenea, se va face analiza balistică a glonțului pentru întregirea investigațiilor.

(Andrei Muraru, Cosmin Budeancă, Mihail Bumbăș)